Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri (ÇBKFE)

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri (ÇBKFE)*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19201

ARABPSYCHOLOGY.COM

Özet

Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri (ÇBKFE), **kan-yaralanma fobisinin** karma??k ve çok boyutlu yap?s?n? ölçmek amac?yla Türkçeye uyarlanm?? bir psikometrik araçt?r. Bu envanter, bireylerin kan, yaralanma, i?ne ve hastane gibi spesifik uyaranlara kar?? gösterdikleri korku ve kaç?nma davran??lar?n? de?erlendirmektedir. Ölçek, toplam 40 maddeden ve be? farkl? alt boyuttan olu?maktad?r. Yap?lan geçerlik ve güvenilirlik çal??malar?, ÇBKFE'nin klinik popülasyonlarda ve genel örneklemlerde **kan-yaralanma fobisini** ba?ar?l? bir ?ekilde ay?rt edebildi?ini göstermi?tir.

Anahtar Kelimeler

ÇBKFE, Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri, Özgül Fobi, Kan Korkusu, ??ne Korkusu, Psikometri, Ölçek Uyarlama

Yazarlar

Sertaç A. K., H. B. AK, C. K?l?ç

Amaç

ÇBKFE'nin temel amac?, **Kan-Yaralanma Fobisi'nin** (DSM-5'te Özgül Fobi, Kan-Enjeksiyon-Yaralanma Tipi olarak s?n?fland?r?l?r) Türkiye popülasyonunda geçerli ve güvenilir bir ?ekilde de?erlendirilmesini sa?lamakt?r. Özgün olarak geli?tirilen bir ölçe?in Türkçe kültürüne adaptasyonu, klinik ve ara?t?rma ortamlar?nda kullan?lan tan? araçlar?n?n çe?itlili?ini art?rmay? hedeflemi?tir.

Ölçe?in geli?tirilmesi ve uyarlanmas?, kan-yaralanma fobisinin tek bir korku yap?s? yerine, farkl? uyaran tiplerine (kan, i?ne, hastane, yaralanma) yönelik farkl? tepkileri içeren çok boyutlu bir yap? oldu?unu do?rulamay? amaçlam??t?r. Bu sayede klinisyenler, hastalar?n en yo?un korku ya?ad??? spesifik alt alanlar? belirleyebilirler.

Yap?/Kavram

ÇBKFE, **kan-yaralanma fobisini** be? temel alt boyut üzerinden kavramsalla?t?rmaktad?r. Bu yap?, fobik tepkilerin sadece biyolojik veya fizyolojik yan?tlarla s?n?rl? olmad???n?, ayn? zamanda bili?sel ve kaç?nmac? bile?enleri de içerdi?ini göstermektedir. Ölçek, bu be? boyutu ölçerek, bireyin fobik deneyiminin bütüncül bir profilini sunar.

Ölçek, toplam 40 madde ile a?a??daki be? alt boyutu ölçmektedir:

ARABPSYCHOLOGY.COM

Ba?kas?n?n Kan?-yaralanmas? Korkusu Boyutu (9 madde)
Kendisinin Kan? Korkusu Boyutu (9 madde)
??ne Korkusu Boyutu (8 madde)
Hastane Korkusu Boyutu (8 madde)
Yaralanma Korkusu Boyutu (6 madde)

Geçerlik

ÇBKFE'nin yap? **geçerli?i**, **aç?mlay?c? faktör analizi** (Exploratory Factor Analysis - EFA) tekni?i kullan?larak saptanm??t?r. Faktör analizine ba?lanmadan önce örneklem büyüklü?ünün yeterlili?ini de?erlendirmek amac?yla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) analizi yap?lm??t?r. Çal??mada tüm grup için hesaplanan KMO de?eri 0,92 olarak bulunmu?tur; bu de?er, veri setinin faktör analizi için mükemmel düzeyde uygun oldu?unu göstermektedir.

Ölçe?in ay?rt edici geçerli?i (discriminant validity), kan-yaralanma fobisi tan?s? alan ve almayan gruplar? ne derecede ba?ar?yla ay?rt edebildi?i ara?t?r?larak incelenmi?tir. Bu amaçla, özgün örneklemin bir alt grubunda (N=61), tan?lar CIDI (Composite International Diagnostic Interview) kullan?larak belirlenmi?tir. Fobisi olan ve olmayan gruplar?n toplam puanlar? aras?ndaki fark, non-parametrik bir test olan Mann Whitney U testi ile analiz edilmi?tir. Fobisi olmayanlar?n ortalama puan? 29,1 (ss=21,9), fobisi olanlar?n ortalama puan? ise 49,6 (ss=33,6) olarak saptanm??t?r. Bu fark istatistiksel olarak anlaml? bulunmu?tur (Z= 2,842, p=0,015). Bu sonuçlar, ÇBKFE'nin fobisi olanlar? olmayanlardan anlaml? ?ekilde ay?rt edebildi?ini ve güçlü bir ay?rt edici **geçerli?e** sahip oldu?unu kan?tlamaktad?r.

Güvenirlik

ÇBKFE'nin iç tutarl?l?k **güvenirli?i**, toplam 477 denekten elde edilen verilerle hesaplanm??t?r. Ölçe?in genel iç tutarl?l?k katsay?s? olan Cronbach alfa de?eri 0,94 olarak saptanm??t?r; bu, ölçe?in mükemmel düzeyde güvenilir oldu?unu göstermektedir.

Madde analizi kapsam?nda, madde-toplam korelasyonlar?n?n genel olarak 0,20'nin üzerinde ve negatif olmamas? beklenir. Ara?t?rmada tüm maddelerin madde-toplam korelasyonlar?n?n 0,20'den büyük oldu?u tespit edilmi?tir. Korelasyonlar 0,23 ile 0,69 aras?nda de?i?mektedir. En dü?ük korelasyon (0,23) 6. maddede ("Yaralanabilece?im durumlardan kaç?n?r?m.") gözlenmi?tir. Yaralanma ile ilgili maddelerin toplamla korelasyonlar? di?er alt boyutlardaki maddelere göre genellikle daha dü?üktür.

Uyaran tipine göre alt boyutlar?n iç tutarl?l?klar? ayr? ayr? analiz edildi?inde, Cronbach alfa de?erleri 0,81 ile 0,94 aras?nda de?i?mi?tir. En dü?ük iç tutarl?l?k de?eri Yaralanma Korkusu alt grubunda (0,81) gözlenirken, di?er alt boyutlar yüksek düzeyde güvenilirlik sergilemi?tir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

Faktör Analizi

Ölçe?in yap?sal uygunlu?unu belirlemek amac?yla **aç?mlay?c? faktör analizi** (Exploratory Factor Analysis) kullan?lm??t?r. Analiz öncesinde örneklem yeterlili?i **Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)** testi ile de?erlendirilmi? ve 0,92 de?eri elde edilmi?tir. Bu yüksek de?er, veri setinin faktörle?tirme için ideal oldu?unu do?rulam??t?r.

Faktör analizi sonucunda, ölçe?in teorik beklentilerle uyumlu olarak be? alt boyutta topland??? görülmü?tür. Bu alt boyutlar, kan-yaralanma fobisinin farkl? ve özgül bile?enlerini (ba?kalar?n?n kan?, ki?inin kendi kan?, i?ne, hastane ve yaralanma) temsil etmektedir. Bu yap?sal do?rulama, ÇBKFE'nin çok boyutlu yap?y? ba?ar?l? bir ?ekilde ölçtü?ünü desteklemektedir.

Enstrüman Bilgileri

Test Type: Uyarlama (Adaptation)

Format: Çok boyutlu envanter (5 alt boyut, 40 madde)

Language Available: Türkçe

Population Group: Klinik ve genel popülasyon

Age Group: Belirtilmemi? (Yeti?kin örneklem üzerinde uygulanm??t?r)

Population Details: Güvenilirlik çal??mas? 477 denek, ay?rt edici geçerlik çal??mas? 61 denek üzerinde yürütülmü?tür.

Test Methodology: 5'li Likert Ölçe?i (0= hiç - 4= çok fazla)

Anahtar Kelimeler

Kan-Yaralanma Fobisi, Aç?mlay?c? Faktör Analizi, Geçerlik, Güvenilirlik, Psikiyatri, CIDI, Mann Whitney U

Yazarlar

Author ORCID Identifier: Bilgi mevcut de?ildir.

Affiliation Email addresses: sertac@hacettepe.edu.tr (Sorumlu Yazar Sertaç Ak)

Correspondence Address: Bilgi mevcut de?ildir.

ARABPSYCHOLOGY.COM

?zinler, Ücret ve Test Y?l?

Test Y?l?: 2014 (Uyarlama Çal??mas?).

?leti?im: Ölçe?in kullan?m izinleri ve detaylar? için sorumlu yazar Sertaç Ak ile sertac@hacettepe.edu.tr adresi üzerinden ileti?ime geçilmesi önerilir.

Ölçe?in orijinal PDF belgesi ?uradan indirilebilir: cok-boyutlu-kan-yaralanma-fobisi-envanteri-cbkfe-toad.pdf

Çal??man?n yay?nland??? makalenin PDF ba?lant?s?: turkpsikiyatri.com

Kaynaklar

Sertaç, A. K., AK, H. B. ve K?l?ç, C. (2014). Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri (ÇBKFE) geçerlik ve güvenilirlik çal??mas?. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *25*(1), 42-49.

Çok Boyutlu Kan-yaralanma Fobisi Envanteri (ÇBKFE) Maddeleri

Önemli Not: Ölçek, 5 alt boyut ve toplam 40 maddeden olu?maktad?r. A?a??daki maddeler, alt boyutlar? temsil eden örnek maddelerdir.

Ba?kas?n?n Kan?-yaralanmas? Korkusu Boyutu (9 m) : Ba?kalar?n?n kan?n?n görüntüsünden korkar?m.
Kendisinin Kan? Korkusu Boyutu (9 m): Kendi kan?m? gördü?ümde bay?l?r?m.
??ne Korkusu Boyutu (8 m) : Bana i?ne yap?l?rken bende i?renme hissi olu?ur.
Hastane Korkusu Boyutu (8 m) : Hastaneye gitmekten kaç?n?r?m
Yaralanma Korkusu Boyutu (6 m) : Yaralanabilece?im durumlardan kaç?n?r?m.

ARABPSYCHOLOGY.COM